

ant in corruptiōe vginū. Et iō dicit. Et ipudicitia. quā ges-
serūt assidue. Gal. 5. Manifesta sunt opa carnis q̄ sunt for-
nicatio imundicia: ipudicitia &c. CAP. XIII.

Ecce tertio hoc venio ad vos. vt in
ore duorum vel trium testium sta-
bit omne verbum. Predixi enim &
predico: vt p̄sens vobis: & nūc ab-
sens his qui ante peccauerunt & ce-
teris omnibus. quoniam si venero iterum non
parcam. An experimentuz queritis eius qui in
me loquitur christus. Qui in vobis non ifirma-
tur: sed potens est in vobis. Nam & si crucifi-
sus est ex ifirmitate: s; viuit ex virtute dei. Nam
& nos ifirmi sumus in illo: sed viuem⁹ in eo ex
virtute dei in vobis.

In precedentibus apostolus multa locutus est ad dete-
stationem pseudo: hic consequēter loquitur contra illos
q̄ a pseudo sunt seducti. Et circa hoc duo facit. Primo iere-
pat seductos. Secūdo cōsolatur p̄sistētes ibi. (Decetero fra-
tres gaudete &c.) Circa p̄mū p̄mo cōminat sentētie seue-
ritatem. Secūdo ostēdit suā iudiciariā potestātē ibi. (An ex-
perimentum queritis &c.) Tertio monet ad correctionem
ibi. (Vosmetipsos tentate &c.) Circa p̄mū p̄mo p̄mittit
suā presentia. Secūdo p̄determinat sui iudicij formā ibi. (In
ore duoz &c.) Tertio cōminat seuerā sentētiā ibi. (Pre-
dixi enim & predico &c.) Promittit ḡ p̄mo suū aduentū di-
cēs. Ecce ego venio. q̄si dicat. Tertū sit vobis q̄ venio ad
vos. & iō caute vobis ne iueniā vos iparatos: & dicit. 3. nō
q̄ tertio iuerit: s; q̄ tertio iaz parauerat ire: & si nō iuerat
nisi semel: i scōo apparatu ipedit⁹. i. cor. 4. Veniā ad vos
cito &c. Veniā inq̄ & iudicabo malos s; ordinē tñ: ita. s. q̄
in ore duoz vel triū testiu accusantiū seu testatiū p̄tra ali-
quē sit oē verbū accusatoz qd̄ qd̄ d̄ Deut. 17. Nemo oc-
cidetur vno teste dicēte testimoniū. Et eiusdē. 19. Nō stabit
testis vnus cōtra aliquē. Vel aliter. In ore duoz &c. Qua-
si dicat. Hoc qd̄ dico de aduentū meo ad vos ita ē certū si-
cut testimoniū duoz vel triū. Sic ḡ ordo iudicij erit. S; se-
ueritatē sentētie cōminat vobis. Predixi enī &c. Ubi
p̄mo ifirmat ordinē iudiciariū quo ē p̄cedēdū. in quo exi-
gitur. vt p̄cedat trina amonitio: & q̄tuz ad hoc dicit. predi-
xi vobis vt p̄sens: bis: q̄n. s. eram vobiscum: & nūc absens
predico. vt sic ter amoneat. predico inq̄ bis q̄ ante pec-
cauerūt et oibus alijs. Quasi dicat. oēs moneo. Secūdo p̄e-
missa monitione p̄minat sentētiā. Uñ dicit. Quoniam si
venero nō parcam itez. Quasi dicat. Illis q̄ peccauerunt
peperci prima vice. s; si itez peccauerint. vel si nō egerint
penitētiā nō parcā eis itez. Et hoc iuste fit. q̄ ille cui se-
mel remittitur & iteruz peccat. si remitteret sibi cresceret
in malicia & efficeret insolens. Et ideo dicit sapiēs p̄verb.
13. Qui parcat virge odit filiū suū &c. Ex ḡ ergo ordinatū
est in ecclesia vt p̄cedat trina monitio anteq̄ quis senten-
tiam excoicationis fulminet. q̄ cōtingit q̄ aliq̄ licz sint in
peccatis & offendūt: tñ ex solo verbo amonitionis corrigū-
tur & satisfaciunt. Et etiā a leuiorib⁹ semp̄ icipiēdus est. q̄
si amonitio nō ducit ne magis isoleseat adhibēda ē seue-
ritas sentētie. Eccles. 8. Ex eo q̄ nō p̄ferē cito sentētia &c.
Cōsequēter ne possint calūniari de potestate apli ostē-
dit apls suā iudiciariā potestātē dicēs. An experimentū &c.
Ubi tria facit. P̄mo ostēdit se habere legationē & potesta-
tem iudicādi a x̄po. Secūdo ostēdit virtutē x̄pi ibi. (Qui i vo-
bis nō ifirmat &c.) Tertio ostēdit q̄ vtus x̄pi etiā ad alios
deriuatur ibi. (Nam & nos ifirmi sum⁹ in illo) Dicit ergo.

si venero nō parcam: imo seuerissime iudicabo. & hoc bene
possum: q̄ habeo auctoritatē x̄pi in puniēdo & remittēdo.
supra. 2. Nam si qd̄ donauit vobis &c. supra. 5. p̄verb. 10. Le-
gatione fungimur &c. Et iō dicit. An experimentū &c. Qua-
si dicat. Nō est dubitādum de potestate mea. q̄ q̄cqd̄ ego
loquor vel p̄ferēdo sentētiā v̄l remittēdo v̄l predicādo:
loquor a x̄po. Exo. 4. Perge ḡ ego ero in ore tuo. Luce. 21.
Ego dabo vobis os & sapiētia &c. Que ergo hō facit ex istū
ctu spiritus sancti d̄ q̄ spiritus sanctus facit. ideo aposto-
lus q̄ a x̄po motus hoc loquebat: attribuit x̄po tanq̄ p̄i-
cipali dicēs. Qui in me loquitur x̄ps &c. Sed ne dubitet de
potestate & virtute x̄pi. ideo cōsequēter apostolus ostēdit
virtutem x̄pi cū dicit. Qui in vobis &c. Ubi p̄mo ostēdit
vtutem x̄pi quātum ad ea que in eis apparuerunt. Secun-
do quātum ad ea q̄ in christo sunt ibi. (Nam & si &c.) Dicit
ergo. habeo potestates iudiciariā a x̄po q̄ i me loquitur
q̄ magne vtutis est in vobis dādo dona gr̄a: distributio-
nē spiritus & alia multa que experti estis & nō solum nō in-
firmatur: sed potēs est in vobis. q̄ potēter vos liberauit a
peccato: potēter vos cōuertit ad bonum. p̄s. Dominus for-
tis &c. Sap. 12. Subest tibi cum volueris posse. Et paulo
ante. Virtutem enim ostendis tu &c. Et nō solum potētia
christi apparuit in vobis. sed etiam in seipso. s. in quātum a
morte crucis quā sustinuit ex ifirmitate humana quā assū-
psit ifirmatā in paupertate surrexit & viuit ex virtute dei
que est ipse deus. Talis enim erat illa susceptio que deuz
hominem faceret & hominē deum. i. corinth. 1. Nō ifirmū
est dei fortius est hominibus &c. Vel ex virtute dei. s. p̄s
qui est etiam virtus christi. quia eadem est virtus patris
& filij. Apocal. 1. Qui mortuus &c. Nec etiam virtus christi
deriuatur ad nos. Nam & nos ifirmi &c. quasi dicat. Ad nos
etiam pertinet illa virtus. q̄ & nos ifirmi sumus in illo. i.
ad intentionē illius inq̄tū p̄pter ipsū multa patimur &
mortificamus nosmetipsos & humiliamus nos. i. corinth.
4. Nos infirmi p̄pter x̄ps &c. Supra. 10. Presentia corpo-
ris ifirma. Supra. 4. Semper mortificationē &c. Et ideo
viuemus. i. viuificabimur ex vtute dei in vobis iudicādis.
Gal. 1. Qui suscitauit iesum christum &c. & est sensus. Nos
ex virtute qua x̄ps viuit resuscitatur & illa virtute habe-
mus etiam potestatem iudicādi in vobis. Vel viuemus
simili beatitudine cum eo: & hoc ex virtute dei: q̄ ḡdē vir-
tus dei est in vobis. id est i conscientijs vestris.

Lectio.

II.

Vosmetipsos tentate si estis i fide ipsi
vos probate. An nō cognoscitis vos-
metipsos. quia christus iesus in vo-
bis est: Nisi forte reprobi estis. Spe-
ro autem q̄ cognoscitis. quia nos nō sumus re-
probi. Oramus autem deum vt nihil mali fa-
ciatis. nō vt nos probati parcamus: sed vt vos
qd̄ bonum est faciatis. Nos autem vt reprobi-
simus. non possumus enī aliquid aduersus ve-
ritatem: sed pro veritate. Gaudemus enī quo-
niam nos infirmi sumus. Vos autem potētes
estis. Hoc & oramus vestram consumationē.
Ideo enim hec absens scribo. vt nō p̄sens du-
rius agam scōm potestatem quam dominus
dedit mihi i edificationē & nō in destructionē.
Post cōminationem seneri dei iudicij: subdit apostolus
amonitionē ad p̄parationē vt iudiciū seuez nō patiant.
Et p̄mo ponit ipsam amonitionem. Secundo rationem

ammonitionis assignat ibi. (Ideo hec absens scribo etc.)
 Circa primū duo facit. Primo ponit ammonitionē. Secūdo excludit falsas suspensionē ibi. (Oramus autē ad deū etc.)
 Circa primū duo facit. Primo monet vt se examinēt. Secundo inuit qd per hō examinationem iuenire possint ibi. (Aut nō cognoscitis etc.) Circa primū sciēdū ē qd ille q se cure vult comparare in iudicio: debet se p̄io examinare de factis suis et sic poterit scire vtrū tute p̄pareat. Et ideo apostolus monet: vt ante q̄ veniant ad iudiciū qd erit i aduētū suo ad eos. examinēt se dicēs. Vosmetipsos examine et considerate actus vestros. i. thesal. 5. Dia p̄bate qd bonū est tenete etc. Monet autē vt de duobus se examinent. s. de fide. Unde dixit. Si estis in fide quā predicauit vobis et a me accepistis de dño iesu xpo an excideritis ab ea et sitis plap̄si in aliā. Et hoc necessariū est. qz. i. corin. ii. dicitur. Si nosmetipsos iudicarem etc. Jere. 2. Vide vias tuas etc. Item de operibus. Unde dicit. Ipsi vos p̄bate. s. an sitis in operib⁹ bonis. et vtrū cōsciētia remordeat vos: aliqd mali fecisse. Et hoc vtile ē. qz. i. cor. ii. dicit. Probz aut seipm bō etc. Hal. 6. Op⁹ suuz p̄bet vnusq̄sq̄.

¶ Cōsequēter cū dicit. (An nō cognoscitis etc.) Ostēdit qd p̄ hō examinationē iuenire poterunt. Et p̄mo qd iueniant in seip̄s. Secūdo qd iueniant in apostolo ibi. (Spero autē etc.) In seip̄s autē duo iuenire poterūt p̄ examinationem. qz aut sciēt se tenere fidem et sic iuenire poterūt et cognoscere qd xps sit i eis. et h̄ est qd dicit. An nō cognoscitis vosmetipsos: qz xps in vobis est. i. nūquid si examinaretis vos sciretis vos habere fidē et cognosceretis qd xps ē in vobis. Quasi dicat. Sic: qz vbi est fides xpi ibi ē xps. Eph. 3. Habitare xpm p̄ fidem. i. corinth. 6. Nescitis qz corpa v̄ra templum etc. Aut sciēt se nō tenere fidē: et sic inuenient qd sint reprobi. Et iō dicit. Nisi forte reprobi estis. id est vere iuenietis vos habere xpm nisi forte dimiseritis fides et reprobi sitis ab eo qd p̄ius habuistis p̄ fidem Jere. 15. Reliquisti me: retrosum abulisti. Jere. 6. Malicie eoz nō sunt cōsumpte argentū reprobi etc. ¶ S3 hic questio est literalis de hoc qd dicit. An nō cognoscitis etc. Naz xps in eis solum manet qd habēt charitatē. vt dicit. Joā. 4. Deus charitas est etc. Si igitur cognoscim⁹ qd xps p̄ fidem sit in nobis. o3 qd hoc sit p̄ fidem formatā. Cognoscētes ergo hoc mō xps esse in nobis sciemus nos habere charitatem qua i formatur fides. qd est p̄tra id Eccles. 9. Nemo scit vtrū odio etc. Respōdeo dicēdū est qd habitare xps in nobis pōt accipi dupliciter. Vel quātū ad intellectū. Vel quātū ad effectū. Si quātū ad intellectū sic ipse habitat in nobis p̄ fidē in formatā. Et hoc modo nihil p̄hibet nos p̄ certitudine3 scire qd xps habitat in nobis cum scimus nos tenere fides: quā ecclesia catholica docet et tenet. Si vero quātū ad affectum sic habitat xps in nobis per fidē formatā et hoc mō nullus pōt scire qd xps habitat in nobis vel qd habeamus charitatē nisi p̄ reuelationē et specialē gratiam alicui cōcedatur p̄ certitudinem: p̄ quā dā tñ cōiecturā nihil p̄hibz nos scire posse qd in charitate sumus: qñ. s. quis iuenit se taliter paratū et dispositū vt nullo modo p̄pter aliqd temporale vellet aliqd facere cōtra xpm. i. Joā. 3. Si cor nostrū nō reprehēderit nos etc. Patet igitur qd apostolus loquitur quātū ad primū modū. Vel etiā loquitur de cognitione que ē p̄ cōiecturam quādam vt dictū est. Argumētum autē p̄cedit quātū ad secūdum modū et de cognitione q̄ est p̄ certitudinem. Quid autem in apostolo possint iuenire subdit dicēs. Spero at̄ etc. Nā qz isti corinthi possent dicere. Nos nō sumus reprobi: sed iō nō tenemus documēta tua: qz nō sunt recta sed reprobāda. et ideo dicit. Quicqd sit de vobis tñ spero qd ex vita et doctrina nostra quā ostēdi vobis cognoscetis qd nō sumus reprobi et non docum⁹ mala nec

exclusi sumus a potestate quā dicimus nos habere Ecc. 19. Ex visu cognoscit vir. Mat. 7. A fructib⁹ eoz etc.
 ¶ Cōsequēter cum dicit. (Oramus autē etc.) Excludit suspensionē. Lōminat⁹ enī fuerat eis iudiciū seuerū cū ostēderat potestatem suā in iudicādo et idixerat examinatione3: credens xpm in eis esse nisi ipsi essent reprobi. Sed tamē hoc dimittit sub dubio vtrū sit xps in eis. Et qz isti possent credere et suspicari qd apostolus gauderet de hoc qd essent reprobi: vt ipse in cōparatione ad eos maior appareat: vt in eis posset exercere seuerius iudiciū. ideo apostolus hāc suspensionē remouet hic. P̄io per orationē quam p̄ eis ad deū dirigit. Secūdo p̄ gaudiū qd de eis cōcepit ibi. (Haudemus enim etc.) Orat autē vt ipsi iueniant innocētes. qz examinant ex seueritate iudicy. Et iō dicit. Oramus autē scz deū vt vos nihil mali faciatis. Quasi dicat. nō credatis qd velimus qd sitis reprobi. sed oramus vt nihil etc. Item orat qd ipse appareat i firm⁹: per qd excludit appetit⁹ excellentie apostoli in cōparatione ad eos. Et ideo dicit. Nō scz oramus vt p̄bati parcamus id est nō vt nos cōmēdemur p̄bati in cōparatione ad vos: sed magis vt vos qd bonus est faciatis. Halathas. 6. Bonum autem faciētes etc. ps. Viriliter agite et cōfortet⁹ cor vestrū. Nos autē vt reprobi sumus amittēdo potestātē puniēdi et iudicādi. qz vbi nō est culpa oēs sumus pares et vn⁹ nō hz potestātē iudicādi sup̄ alios. Magis ergo vult apostolus vt sint boni q̄ vt subiceant potestati iudicy sui. Et qd careat potestate iudicādi si boni sint: ostēdit cum dicit. Nō enim possum⁹ etc. Quasi dicat. Nos nō laboramus nisi p̄ veritate et p̄ ipsa stam⁹ cōstat autē qd si puniremus innocētes faceremus contra veritatē et cōtra iusticiā. Unde cum apostolus nō possit facere cōtra veritatē: sed p̄ veritate. i. p̄ iusticia. manifestus est qd nō puniet innocētes. Notādum est s̄m augustini in glosa qd ad vitandū peccata: necessaria sunt duo. s. liberū arbitriū et gratia dei. Si enī liberū arbitriū nō esset necessarium nūq̄ darent homini p̄cepta nec p̄hibitiōes nec exhortationes. Frustra etiā darent pene. Gratia etiā est necessaria. qz nisi deus oēs regeret p̄ gratiā suam nō possz homo stare. Frustra etiā ozarem⁹ qd nō iducat nos in tē tationem. Et iō apostolus ostēdēs vtrūq̄ esse necessariū et orat deum pro gratia obtinēda: et monet vt per liberū arbitriū recedant a malo et faciant bonum. Unde dicit. Oramus quantum ad primū. Ut nihil mali faciatis quātū ad secundum.

¶ Cōsequēter cum dicit. (Haudemus etc.) Remouet falsam suspensionē p̄pter gaudiū de bono ipsoz cōceptum. Et p̄mo ponit gaudiū qd de ipsoz innocētia cōcipit. Secūdo orationē quā p̄ ipsoz p̄fectōe emittit ibi. (Hoc autē oramus vestras etc.) Dicit ergo. Oramus qd vos p̄bati apperatis. s3 nos i firmi et hoc apparet ex affectu nostro. qz gaudemus qd. s. alig sint iter vos boni et innocētes: ex quo. subtrahitur nobis potestas iudicādi et videmur i firmi. Et hoc ē qd dicit. Haudemus quoniam nos i firmi sumus id est nō exercentes potestates nostram. Vos autem potētes. id est sic bene agentes et vitia vincentes qd subtrahitis vos a potestate nostra iudicādi. Cum enim aliquis male agit subdit se potestati iudicis. sed bene faciendo repellit illam a se. Romano3. 13. Vis nō timere potestatem. Benefac. etc. i. corinthio3. 4. Nos i firmi vos fortes. De isto gaudiō dicitur. ps. 118. 2. Haudco et cōgratulo3 vobis etc. Et nō solum de his gaudemus: sed etiā super hoc oramus vestram cōsumationem: id est perfectionem. In rebus enim naturalibus videmus qd quilibet res naturalis naturaliter tendit ad suam perfectionē: ad quā habet naturale desiderii. Et ideo cuiuslibet rei datur virtus naturalis vt ad suam p̄fectionem naturalem possit peruenire. gratia autem dat

Ad corinthios II.

homini a deo p qua homo pueniat ad sua vltima r pfecta columatione. idest beatitudine ad qua habz nale desiderium. Unde quando aliquis no tendit ad suam pfectioez signuz est q no habeat satis de gratia dei. Et ideo apostolus vt isti possint in gratia crescere orat vt perficiantur. et p bil. i. Oro vt charitas vestra rē. Ephe. 6. Ut possitis resisterē in die malo rē.

Consequēter posita amonitiōe cāz amonitiōis assignat dicens. (Ideo hoc absens scribo rē.) i. iō absens scribo vobis hoc monēdo vos. ne. s. cogar aliqd facere r voluntatem meam: que est vt nihil dure agam ptra vos: nisi quatenus per vos cōpellar. Et ideo dicit. Ut nō presens vobis dure agam cōtra vos q̄ velim vel q̄ velitis. Sap. ii. Nos q̄des tanq̄ pater monens probasti rē. supra. iō. Absens confido in vobis. Rogo autēz vos ne presens audeam rē. Sed qz corinthi possent dicere: nunquid etiam si bene fecerimus nō poteris cōtra nos o a ostole dure agere. ideo respōdet dicens. Non: qz nō propono nec possum agere: nisi s̄z q̄ recepi a deo potestatem. deus autem dedit mihi hanc potestatem: scz ligādi atqz soluēdi in edificationē nō in destructionē: idest vt vos edificemini: r nō vt destruamini. Et si dure vos corrigerem nō edificarem: sed destruerē supra. iō. De potestate nostra quā dedit nobis dominus ad edificationem rē. Hanc autem potestatem dedit dominus paulo. Actū. 9. r. 13. Segregate mihi barnabam r paulum ad opus rē.

Lectio. III.

Ecetero fratres gaudete pfecti estote: exhortamini: id ipsum sapite. Pacem habete: r deus pacis r dilectionis erit vobiscum. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri ihu christi r charitas di r communicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis Amen.

In precedētibz apostolus scirepauit seductos a pseudo hic vo cololatur persistētes in fide r doctrina sua. Et pmo ponit monitionē. Scdo subdit salutationē ibi. (Salutate in osculo rē.) Circa primū pmo ponit monitionē. Secūdo premiū implete monitiōis ibi. (Et deus pacis rē.) Monet autē ad tria. Prio qualiter se habeāt in seipsis. Secundo qualiter se habeāt ad p̄imos. Tertio qualiter debēt esse oēs adiuicem. In seipsis aut debēt bona duo habere. Prio gaudiū de bono habito r q̄stum ad hoc dicit. Ecetero fratres q cōstātes fuistis gaudete in his q̄ ad seruitium dei facitis. Et h̄ ē necessariū ad hoc q̄ sitis iusti r virtuosiqz nullus ē virtuosus seu iustus q nō gaudet iusta r virtuosā operatione. Et ideo dicitur in psalmis. Jubilate deo ois terra: seruite domino in leticia. p bil. 4. Gaudete in domino semp itez dico gaudete rē. Et vere semp est gaudēduz qz gaudium r seruat hominē in bono habitu. qz nullus potest esse diu in eo qd tristat. Scdo debēt habere boni in seipsis emulationē pfectionis. r q̄stum ad hoc dicit. Perfecti estote. idest semp tendatis ad pfectū. Heb. 6. Quapropter itermittētes inchoationis xpi sermonem ad pfectionem rē. Nō est autē hoc qd hic dicitur preceptū: scz q̄ homo sit perfectus: sed hoc q̄ semper tendat ad pfectionem r h̄ est necessariū: qz q nō studet ad p̄ficiēduz ē in periculo deficiēdi. Videmus enī q̄ nisi remiges conent ascēdere nauis semp descēdit. Et ideo dicebat dominus. Marci 6. Estote perfecti rē. Proximis autē est impendēda exhortatio ad bona. Et quantum ad hoc dicit. Exhortamini rē. Ecc. 17. Unicuiqz mādauit de p̄imo rē. Ro. 12. Qui exhortat in exhortādo. Apoc. vlt. Qui audit dicat veni. Cō-

munia autē oibus debēt eē duo: scz vt idem sapiant. Et id dicit. Idem sapite: r vt pacem habeant. Et ideo dicit. Pacem habete. Et hec duo ita se habēt q̄ vnum est exterius: aliud iterius. Constat enim q̄ corpora nō possunt seruari r ordiari nisi mēbra ordinētur adiuicē. Similiter nec ecclesia nec eccle mēbra nisi ordinent r yniant adiuicē. Est autē duplex vnio necessaria ad mēbra eccle ynieda. Una est interior. vt scz idē sapiant p fidem quātuz ad intellectū idē credēdo: r p amorē quantum ad affectum idēz diligēdo. Et ideo dicit. Idē sapite. i. idem sentiatis de fide r idē diligatis affectu charitatis: quia tunc est vera sapientia q̄ operatio intellectus perficitur r cōsumatur per quietationem r delectationem affectus. Unde sapientia dicitur q̄ si sapida scientia. Roma. 15. Ut sic vnanimēs vno ore honorificetis deum rē. p̄ie. Cor. i. Id ipsum dicatis rē. p bil. 2. Idem sapiatis rē. Alia est exterior: scz pax. Et ideo dicit. Pacem habete inter vos. Deb. 12. Pacem sequimini rē. ps. Inquire pacē. z. Theb. 3. Ipse de pacis det vobis pacem sempiternā in oi loco.

Consequēter cui dicit. (Et deus pacis r dilectiōis erit vobiscum) ponit premiū qd reddiē implētibus monitionē p̄dictam. Quasi dicat. Si seruabitis pacem inter vos: deus pacis r dilectionis erit vobiscum. Circa qd notādum ē q̄ apud gentiles consuetum erat q̄ aliq ex donis donominabant deos: quia licet esset vnus deus tantum: tamē singula dona sua donominabāt deos ex illis donis sicut ex dono pacis donominabant deus pacis. r ex dono salutis deū salutis. Huc vocabulo alludens apostolus dicit. Deus pacis rē. nō q̄ pax sit vnus deus sicut illi dicebant. sed ideo xpus dicit deus pacis: quia ē dator pacis r amator. Jo. 14. Pacē meāz do vobis rē. p̄ime. Cor. i. 4. Nō est deus dissolutionis: sed pacis. Roma. 5. Charitas dei diffusa ē in cordibus nostris rē. Ipse etiam est auctor pacis. Jo. 16. In me pacem habebitis rē. Ipse in pace habitat. ps. In pace factus ē locus eius rē. Item nō soluz est deus pacis: sed etiā dilectionis. Et ideo dicit. Deus pacis r dilectionis erit vobiscum. r hoc ideo est quia qui est in vera pace cordis r cor poris ē in charitate: r qui manet in charitate i deo manet r deus in eo. vt d̄ p̄ime. Jo. 4. r qz homo nō meretur nisi per pacē r dilectionē. Jo. 14. Si quis diligit me rē.

Consequenter cum dicit. (Salutate inuicē in osculo rē.) Ponit salutationem r circa hoc primo indicit eis mutuā salutationē. Secūdo salutat eos ex parte aliorū ibi. (Salutate vos rē.) Tertio salutat eos ex parte sua ibi. (Gratia dei rē.) Mutuam salutationē indicit faciēdam per osculum. Unde dicit. Salutate inuicem vosp̄os in osculo sancto. Ubi notandum ē q̄ osculum ē signum pacis. Nam p̄ os in quo datur osculum homo respirat. Et ideo quando homines dant sibi mutua oscula signum est q̄ vniant spiritum suum ad pacem. Est autem pax simulata r hec ē eorum qui loquūtur pacem eū p̄imo suo mala autē. rē. vt dicit in ps. Que quidē fit per osculi fraudulētiā. Prouer. 27. Meliora sunt verbera diligentis rē. Est r pax mala r turpis: quando scz conueniunt ad malum faciēdu. Sap. 14. In magno viuētes inscientie bello rē. Et hec fit per osculum libidinosuz. Prouer. 7. dicitur de mala muliere q̄ apphēsus de oscula inuenē rē. Est r pax scā quā fac de p̄bil. vlt. Et pax dei q̄ exuperat rē. r hec fit p̄ osculū sc̄m: qz vnit sp̄uz ad sanctitatē. Et d̄ h̄ osculo d̄r hic. In osculo sancto. Et ex hoc inoleuit consuetudo q̄ fideles r sancti viri in signum charitatis r vnionis se osculātur. Et datur pax in ecclesijs in osculo sancto. Ex parte autēz alioruz salutat eos dicens. Salutant vos sancti omnes quia omnes sancti r fideles sperant r desiderant ac orationibus pcurant salutem nostram. Unde omnes fideles christi adiuicem

ſperāt ⁊ deſiderāt ſibi ſalutē. ps. Participē me fac de⁹ ⁊c. Ex parte autē ſua ſalutē eos apoſtolus dicens. Gratia do mini noſtri ⁊c. Ubi ſciēdum ē qd duplex eſt modus appropriandi aliquid diuinis perſonis. Unus ē eſſentialiter: ali⁹ cauſaliter. Eſſentialit̄ autē appropat diuinis perſonis ſicut patri potētia. qz ipſe ē potētia eſſentialiter in q̄tum ē prin cipium. Filio ſapiētia in q̄tum eſt verbū. Spiritui ſancto amor iquātus ē bonitas. Dic vero apoſtolus nō appropat iſta hoc modo. ſ. per eſſentiā: qz ſic oīa appropziarent ſpiri tui ſancto: ſed appropziat p cāz. Et ideo cū gratia ſit donū quo dimittunt nobis peccata. Ro. 3. Juſtificati gratis ⁊c. Et remiſſio peccatorū ſit nobis facta p filiū q carnē noſtrā accipiens p peccatis nr̄is ſatiſfecit. Jo. i. Gratia ⁊ vitas ⁊c. Propter hoc apoſtolus attribuit grām xpo. Un̄ dicit. Gra tia domini noſtri ⁊c. Charitas autē eſt nobis neceſſaria: qz opz nos vniri deo. p̄ Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊c. Et qz hoc eſt a deo patre iquātus ipſe ſic dilexit mundum vt filiū ſuū vnigenitū daret vt d̄ Jo. 3. Rom. 5. Cōmēdat autē deus ſuā charitatē. Ideo ſibi vt p̄ncipio iſtū charitatis attribuit charitatē cum dicit. Et charitas dei. ſ. patris. Cōmunicatio vero diuinorū ſit p ſp̄m ſanctus qz ē diſtributor donorū ſpiritualiū p̄ Cor. 12. Dec oīa operat̄ vnus atqz idē ſpiritus. Et ideo ſpiritu ſancto attribuit cō municationē cum dicit. Et cōmunicatio ſpirit̄ ſancti. Uel attribuit ſibi hoc. qz ipſe eſt cōmunis aly duab⁹ perſonis. Sic ergo apoſtolus in ſalutatione ſua optat omnia neceſ ſaria cū dicit. Gr̄a dñi nr̄i ieſu xpi ⁊ charitas dei ⁊ cōicatio ſp̄s ſancti ſit ſemp cū oībus vobis Amē. ¶ Gr̄a chriſti q̄ iuſtificamur ⁊ ſaluamur. charitas dei p̄ris q̄ ſibi vnimur: ⁊ cōicatio ſp̄s ſcti diuina nobis dona diſtribuentis Amē. ¶ Explicite aurea expō ſuper ſcda epiſtola ad corinthios an gelici doctoris ſancti Thome de aquino ordinis p̄dicatoz. ¶ Incipit mirabilis explanatio ſanctiſſimi doctoris Tho me de aquino ordinis p̄dicatoz ſup epiſtolā ad Galathas

¶ Prologus.

Vetere nouis superuenientibus

⁹ ꝑꝛocietis. Leuitici. 26. Dec verba cō petunt preſenti epiſtole. In qua apoſtolus redarguit galathas q̄ in tantum ſeducti fue rūt a ꝑꝛeudo vt ſimul ſeruarēt legalia ⁊ eua gelium qd apoſtolus improperat eis in verbis ꝑꝛemiſſis dicens. Uetere nouis ſuperuenientibus ꝑꝛocietis. In quibus verbis innuit dominus quadruplicem vetuſtatem. Prima vetuſtas eſt erroris: de qua. Eſa. 26. Uetus error abyt. ⁊ hec remota eſt ꝑ nouitatez doctrine chriſti. Mar. primo. Que eſt hec noua doctrina. Secunda vetuſtas eſt figure de qua. Hebr̄eo. 8. Conſumabo ſuper domū dauid ⁊ ſuper iuda teſtamentum nouum: non ſecundū teſtamē tum qd feci patribus eorum. Ubi primo oſtendit primūz teſtamentum eſſe vetuſtum ⁊ hoc renouari per nouitatez gratie ſeu veritatis preſentie chriſti. Jere. 31. Nouum faci et dominus ſuper terram ⁊c. Tertia eſt vetuſtas culpe de qua. ps. Quoniam tacui ꝑfitendo: ſcilicet peccata mea in ueterauerunt ⁊c. ⁊ hec renouatur per nouitatem iuſticie Romano. 6. In nouitate vite ambulemus ⁊c. Quarta eſt vetuſtas pene. Treſ. 3. Uetuiſtam fecit pellem meam: et hec renouabit ꝑ nouitate gl̄ie. de q̄ nouitate. Eſa. 41. Ec ce ego creo celū nouū ⁊c. apoc. 21. Dixit q̄ ſedebat i throno

Ecce noua facio omnia. CAP. I.

Rulus apoſtolus nō ab hominib⁹ neqꝑ ꝑ hominē: ſed ꝑ ieſum xpm ⁊ deum patrē q̄ ſuſcitauit eum a moztuis: ⁊ q̄ mecū ſunt oēs fratres ec-

cleſijs galatbie. Gratia vobis ⁊ ꝑꝛa a deo patre noſtro ⁊ domino ieſu xpo. qui dedit ſemet ipſum ꝑꝛo peccatis noſtris vt eriperet nos de preſenti ſeculo neqꝑ ſm volūtatē dei ⁊ ꝑꝛis nr̄i cui eſt gloria in ſecula ſeculoꝝ Amen.

¶ Scribit ergo apl⁹ galathis hāc epiſtolaz in qua oſtēdit qd veniēte grā noui teſtamēti d̄z ꝑꝛici vetus teſtamētum: ⁊ impleta veritate deſerat̄ figura qd duab⁹. ſ. grā ⁊ verita te adeptis ꝑueniat ad veritates iuſticie ⁊ glorie. Acgrunē autē illa duo ſi obſeruātia legalium dimiſſa: obſeruātie euan gely xpi ſeruēter iſiſtam⁹. Ordo autē hui⁹ epiſtole ꝑꝛunus ē vt poſt duas eplas ad Corinthios: in quaz ꝑꝛma agit de ſacramētis eccleſie: in ſcda de miniſtris hoꝝ ſacramētoꝝ neceſſarie ſequat̄ eplā ad galathas: i qua agit de ceſſatioe ſacramētoꝝ veteris teſtamēti. Diuiditur autē hec eplā in duas ꝑtes. in ſalutationē ⁊ eplarem narrationē ibi. (Mi roꝝ qz ⁊c.) In ſalutationē autē ꝑꝛimo ponit ꝑſona ſalutantis Scdo ponunt ꝑſone ſalutate ibi. (Ecceſijs galatbie ⁊c.) Tertio bonū optatū ibi. (Gr̄a vobis ⁊c.) Circa ꝑꝛimū ꝑꝛimo ponit ꝑſona ſalutās ꝑꝛincipāl̄ q̄ deſcribit̄ ex noie ⁊ ex auctoritate. Ex noie qdē cū dicit. Paulus. qd ꝑꝛgruit humili tati ſue: qz iſerptat̄ hūilis. Un̄ d̄ ꝑꝛme. Cor. 15. Ego ſuz mi nimus apoſtoloꝝ ⁊c. Itē ꝑꝛgruit officio ſuo: qz ſm aliū mo duꝝ iſerptat̄ os tube. in quo ſpecialiter ē officiū ꝑꝛedica tionis ſignificatū. Eſa. 58. Quasi tuba exalta voce tuā ⁊c. Ex auctoritate autē deſcribit̄ cū d̄ (Apl⁹.) Ubi duo po nuntur. ſ. eius auctoritas ⁊ auctoritatis origo. Auctoritas qz apoſtolus q̄ miſſus. ¶ Sciēdum ē autē qd apl⁹ in gbuſ dam epiſtolis ſcribit̄ ſe ſeruū oſtēdēs nomē humilitatis vt in epiſtola ad romanos. In gbuſdā ꝑꝛo ſcribit̄ ſe apoſto lum: oſtēdēs auctoritatē ſuā. Cuius rō eſt. qz romani ſupꝑ bi erant. ⁊ ideo apoſtolus vt iꝛducāt eos ad humilitatē ſcri bit̄ ſe ſeruū in exemplum humilitatis. Galathis vero qz ſtulti erant ⁊ ſuperbi vt frāgat eos nominat̄ ſe apoſtolum. ⁊ ideo hic ponit auctoritatem ſuam. Originem autem au ctoritatis ſue deſcribit̄ cū dicit. (Nō ab hominib⁹ ⁊c.) Et ꝑꝛimo remouet originē extimātā. Scdo aſſignat veraz ibi. (Sed ꝑ ieſum xpm ⁊c.) Origo autē extimātā erat qz itātū galatbe ſeducti erant a ꝑꝛeudo qd crederēt apoſtolum nō eſſe eiꝛsdē auctoritatis: qua aly apoſtoli erāt: qz nō fuit do ctus a xpo vel ꝑꝛuerſatus cū eo ſz eēt miſſus ab eis q̄ſi mi niſter eoz. Opinione ergo iſtā remouet cum dicit. Nō ab hominibus ⁊c. Quidā eniz mittebant̄ a toto collegio apo ſtoloꝝ ⁊ diſcipuloꝝ. Et ideo oſtēdēs ſe nō eſſe ab eis miſ ſuz d̄. (Nō ab hoib⁹.) Quidā. n. mittebant̄ ab aliq̄ aploꝝ ſp̄ali: ſicut paulus aliq̄n mittebat̄ lucam ⁊ titū. Et iō oſtē dēs qd nec ſic miſſus ſit d̄. (Neqꝑ ꝑ homines.) .i. ꝑꝛaliquē apoſtoloꝝ in ſpeciali: ſed ꝑ ſp̄m ſanctum qui dicit. Act. 13. Segregate mibi ⁊c. Lā autē originis huiꝛs veritatis vera eſt xps ieſus. Et iō dicit. (Sꝑ ꝑ ieſuz xꝑꝑ ⁊ deū ꝑꝛez.) Dec autem diſtictio cū dicit. Per ieſum xpm ⁊ deū ꝑꝛez ꝑōt ac cipi vel quātū ad ꝑſonā patris ⁊ ꝑꝛonam filij. Et tūc ali⁹ eſt in ꝑꝛonā deus pater ⁊ alius ieſus xps. Ab vtroꝝ autē miſſus eſt beatus paulus ad ꝑꝛedicādum ⁊ a tota trinitate qz inſeparabilia ſunt opera trinitatis. Nō ſit autēz mē tio de ꝑꝛonā ſpiritus ſancti. qz cum ſit vnio ⁊ neꝑꝛꝑ duoꝝ rum: ꝑꝛoſitis ꝑꝛonis duabus. ſ. patris ⁊ filij: itelligit̄ etiaz ſpiritus ſanctus. Uel ꝑōt ſumi diſtictio ꝑꝛedicta quātuz ad naturam aſſumptam. ſ. humanaz: qz ſm nām diuinam nō eſt diſtictio inter deuz patrē ⁊ ieſum chriſtum. Et tūc miſſus eſt paulus per deum patrē ſicut per auctorem: ⁊ per ieſum xpm ſicut per miniſtrum. Roma. 15. Dico ieſum chriſtum miniſtrum fuiſſe ⁊c. Quia vero galatbe deroga bant apoſtolo qd nō fuiſſet cōuerſatus cū chriſto ſicut aly